

Formålsdrevet talentarbejde – når talentet udvikles med et formål

Af Jeppe Willads Petersen,
Institut for Naturfagernes
Didaktik, Københavns
Universitet

Bjørn Friis Johannsen, Institut
for Naturfagernes Didaktik,
Københavns Universitet

Abstract I denne analyse ser vi på begrundelser for talentarbejde. Vi opdager at det er nødvendigt at knytte spørgsmålet om begrundelse til et mere nuanceret talentbegreb samt til de behov talentaktiviteter taler til. For at nuancere talentbegrebet foretages en differentiering mellem forudsætninger og talent. Desuden bringes et uddrag af en kategorisering af talentaktiviteter som indtil videre er mundet ud i en tredeling: interesseaktiviteter, talentpleje og talentudvikling. Disse kategorier sættes i forbindelse med nuanceringen af talentbegrebet og slutter i et argument om at talentarbejde i Danmark vil have gavn af at være mere formålsorienteret og bedre tilpasset de enkelte elevers faktiske behov.

Indledning

Talantarbejde har længe ligget højt på den uddannelsespolitiske dagsorden, og man kan med rette spørge: Hvorfor skal vi arbejde specielt med vores talenter? Og hvilke begrundelser er der for at arbejde med talenterne? Et godt sted at starte er med TalentCamp05 hvor Undervisningsministeriet sammen med en række inviterede deltagere skød det danske "talentprojekt" i gang. Det var fra den dag ikke længere et projekt der skulle foregå "gennem konkurrencer og olympiader som hidtil, men derimod [...] i dagligdagen og i undervisningen" (Uddannelsesudvalget, 2008-09). For en stor andel af gymnasie- og folkeskoleelevers vedkommende er dette projekt i dag en realitet.

Snart et årti senere finder de begrundelser for talentaktiviteter som blev vedtaget på TalentCamp05, stadig anvendelse. Fx henter ScienceTalenter netop deres begrundelser for at satse på talenterne her og skriver (ScienceTalenter, u.å.):

- Globaliseringen kræver udvikling af talenter.
- Talent smitter og inspirerer de øvrige i klassen.
- Talentudvikling skaber bedre trivsel hos talentet.

Det kan være værd at se nærmere på disse begrundelser og forstå hvilke antagelser de eventuelt måtte bygge på. For at se på begrundelser for talentudvikling må vi også have en idé om hvem disse talenter er, nærmere bestemt hvad det er de kan, som andre ikke kan. For talent handler om at kunne noget – det ved vi fra sportens verden. I denne analyse taler vi dog kun om talenter i elevforstand. Vi taler altså om de særlig dygtige elever der, som ScienceTalenter ofte foreslår det, “kan blive de bedste”. Boks 1 giver en nærmere beskrivelse af hvordan, men inden vi når dertil, må vi vende tilbage til begrundelserne.

Begrundelser

I det følgende ser vi kort på hver af TalentCamp05's begrundelser for talentaktiviteter og placerer de tre begrundelser i forhold til hvis interesse det er begrundelsen udspringer af: et samfunds-, et skole- og et individniveau.

Kræver globaliseringen talenter?

Danmark er et lille land, og konkurrencen bliver derfor særlig skrap hvis vi vil vinde kampen om at komme først med de bedste nyeste idéer. Derfor er det vigtigt at vi får så meget som muligt ud af den talentpulje vi har i landet, så vi kan bevare vores konkurrenceevne (Uddannelsesudvalget, 2008-09). Dette er bevæggrunden for “globaliseringen kræver udvikling af talenter”.

Men bevæggrunden kan også begrundes. Flere longitudinale studier af talenter, som fx Termans livslange “Genetic Studies of Genius”, har søgt at vise at en korrelation mellem intelligens/talent og bedrift findes. Ingen af disse studier har dog haft held til at vise at høj intelligens alene kan bruges som begrundende årsag til store bedrifter, ligesom høj intelligens ej heller kan bruges til at forudsige at et menneske vil opnå større succes i livet end andre (se fx Terman og Oden, 1947). I hvert fald ikke pr. automatik. Den indsigt peger på at en målrettet indsats er nødvendig hvis intelligens/talent skal blive til store bedrifter. Det forhold peger Gagnés (2010) “Differentiated Model of Giftedness and Talent” også på – se figur 1. Med sin model peger han på at der er forskel på at være udstyret med en begavelse fra naturens hånd, fx høj intelligens, og på at være udstyret med højt udviklede kompetencer og altså at være talentfuld. Forskellen, siger Gagné, består i hvorvidt den naturlige begavelse er blevet genkendt, udviklet, udfordret og brugt i og af miljøet. Det er altså miljøet Gagnés model peger på som den mest oplagte kandidat hvis vi skal forstå eller sikre at intelligensen bliver til bedrift. Det samme gør i øvrigt Malcolm Gladwell (2009) i sin meget populære undersøgelse af de mest bemærkelsesværdige af verdens store succeser. At begavelse – eller særlige forudsætninger – skal adskilles fra begrebet om talent, er en vigtig betragtning. Specielt er det vigtigt at begavelse og særlige forud-

sætninger kun bliver til talent og store bedrifter hvis miljøet indvirker på en særlig måde. Det forhold synes at kunne bruges til at begrunde talentaktiviteter med, især i et globaliserings- eller samfundsperspektiv.

Smitter talent?

I rapporten *Talentindsatsen i Danmark* fra det rådgivende ingeniørfirma Niras (2010) som danner grundlaget for den såkaldte *Talentrapport* (Hermann et al., 2011), blev der bl.a. spurgt om skoleledere, lærere og befolkningen var enige i udsagnet "Hvis de særlig dygtige elevers faglige egenskaber styrkes, så hæver det niveauet i klassen". På en skala fra *meget uenig over hverken eller* til *meget enig* faldt det gennemsnitlige resultat et sted mellem *hverken eller* og *enig*. Skoleledernes gennemsnitlige svar lå tættest på *enig*, og lærernes lå nøjagtig i midten mens befolkningens lå tættest på *hverken eller*. Niras tolker dette som en "udpræget enighed" med udsagnet, men bemærker: "befolkningen er dog en anelse mere kritisk end skolens aktører" (Niras, 2010, s. 42). Dog har Niras foretaget interviews med elever hvor det bliver tydeligt at eleverne ikke deler deres læreres, skolelederes eller Niras' optimisme angående en eventuel smitteeffekt. Eleverne taler slet ikke med deres klassekammerater om deres erfaringer fra talentaktiviteter. Når lærerne skal sætte fingeren på hvor udbyttet af elevernes deltagelse i talentaktiviteter ligger, så er det ikke smitteeffekten de peger på. Knap 30 % peger på at et udbytte af en elevs deltagelse i en talentindsats giver udslag på det faglige niveau i klassen, og godt 20 % nævner klassens trivsel. Til sammenligning er det godt 60 % af lærerne der nævner elevens faglige niveau og elevens trivsel (Niras, 2010, s. 42).

Der er muligvis en smitteeffekt, men den er tilsyneladende ret begrænset. At eleverne ikke erfaringsudveksler på skolen under eller efter talentaktiviteter, antyder at hvis en smitteeffekt findes, må den have en indirekte karakter. Niras konkluderer at der kan forekomme en smitteeffekt af talentindsatser hvor enkelte elever i en klasse deltager i en aktivitet uden for skolen, men at smitteeffekten er indirekte, og at den kræver at de deltagende elever sættes "rigtigt i spil" (ibid. s. 43). En evaluering af en længerevarende talentaktivitet i regi af ScienceTalenter problematiserer at lærerne begrunder at de sender elever på TalentCamp, med at det er en belønning for en stor indsats i timerne (Sølberg et al., 2013). Lærerne peger på at talentaktiviteternes faglige indhold er et der i princippet også kunne være varetaget af skolen og derfor ikke bidrager til undervisning, arbejdsformer eller klassekultur på nogen bestemt måde. I stedet peger de på at det der kan smitte, er når eleverne lærer at de bliver belønnet med rejser og aktiviteter uden for skolen hvis de er særlig flittige. Begrundelsen for talentaktiviteter kan altså ikke placeres som et behov der opfyldes blandt klassekammeraterne til den involverede elev. Hvis talent smitter, ser det ud som om det er en forhåbning fra skolens side om en særlig form for adfærd blandt elever der kan brede sig hvis den anerkendes åbent.

Men er det en udvanding af talentbegrebet? Uanset hvad, er det nødvendigt at undersøge om flittighed og motivation kan sidestilles med talent.

Bidraget talentarbejde til elevernes trivsel?

Som nævnt ovenfor viser Niras' rapport (2010) at lærerne kan se at det har en effekt på elevernes trivsel hvis de deltager i talentaktiviteter. Spørgsmålet der umiddelbart melder sig, er hvilke udfordringer der truede elevernes trivsel, og hvordan talentaktiviteterne hjalp.

Niras peger på at der overordnet findes to måder hvorpå elever kan inddrages i talentaktiviteter. Den mest udbredte er eget initiativ. Deltagelse på opfordring fra lærere eller skoleledelse forekommer i sjældnere tilfælde (Niras, 2010, s. 34). Men når lærerne eller skoleledelsen opfordrer elever, så er det ikke helt tilfældigt hvordan de vælger elever, og i virkeligheden minder elever der udvælges, meget om elever der selv tager initiativ. Og lærerne mener ikke de har svært ved at identificere talent hos elever: "Det er nemt at spotte, fordi det er de elever, der konstant sidder med fingeren oppe og ikke kan lade være med at bryde ind i undervisningen" (Niras, 2010, s. 33). Høj grad af motivation er vigtig. Med andre ord er det primært de motiverede elever der deltager – uanset om de gør det på eget initiativ eller fordi de er udvalgt.

Dog udgør de motiverede elever kun en delmængde af den samlede pulje af talenter (ScienceTalenter, 2014a). Man forventer at der findes mange kandidater til talentaktiviteter blandt elever der er skoletrætte eller føler sig utilpassede, fx fordi de har særlig gode forudsætninger for at lære og derfor keder sig. Derfor må sådanne elever være et oplagt mål for indsatser der kan afhjælpe udfordringer der har konsekvenser for den enkelte elevs trivsel. Faren er at disse elever helt overses hvis udvælgelseskriteriet for talentaktiviteter bliver alt for snævert fokuseret på særlige tegn på motivation, fx når en elev af egen kraft tilmelder sig en talentaktivitet eller opdages og udvælges på baggrund af stor deltagelse i timerne. Derfor er det nødvendigt både med en opblødning af motivationsbegrebet og samtidig en præcisering af talentbegrebet over for begrebet om elever med særlige forudsætninger.

Særlige forudsætninger eller talent

Hvis talentaktiviteter skal begrundes i et globaliserings- og samfundsperspektiv, er det nødvendigt at foretage en adskillelse mellem særlige forudsætninger og talentbegrebet – og ligeledes hvis talentaktiviteter begrundes ud fra et trivsels- og individperspektiv. I et skoleperspektiv er det vigtigt at have øje for at det er en særlig form for flittighed og motivation som man ønsker at opdyrke – en særlig form som har en bestemt værdi fordi det måske handler om former for adfærd som det ikke er enhver der kan tilegne sig.

I boks 1 gives et bud på hvordan sådanne adskillelser kan foretages.

Særlige forudsætninger

- Selvom den nærmeste oversættelse af "giftedness" er begavelse, vælger vi i Danmark at tale om særlige forudsætninger. En oplagt grund er at vi derved slipper for debatten om arv og miljø og i stedet kan forholde os pragmatisk til en elev der står der og har helt særlige forudsætninger for at deltage sammenlignet med de andre – uanset baggrund eller årsag.
- Der findes mindst 213 forskellige definitioner af giftedness (George, 2012), og begreberne ændrer sig med tiden. De er dynamiske (McAlpine, 2004). Ofte er intelligenskvotient brugt som kriterium, måske i mangel af bedre målemetode.
- Generelt findes der enighed om at der ved særlige forudsætninger er tale om de mest "forudsætningsfulde". Om det er de øverste 5, 10 eller 20%, er der en vis uenighed om.

Talent

- Talent er et udtryk for en særlig grad af kompetencetilegnelse og handler altså om evnen til i særlig grad at kunne *levere* eller *gøre*. Talentet har altså de bedst udviklede kompetencer (Gagné, 2010).
- Sternberg (1995) foreslår at følgende kriterier kan bruges til at systematisere vores intuitive måde at værditilskrive og genkende talentet eller det talentfulde på:
 - 1) Dygtighedskriteriet (dygtig i forhold til jævnaldrende, kammerater eller kolleger)
 - 2) Særegenhedskriteriet (særegent eller sjældent højt niveau i forhold til andre)
 - 3) Omsættelighedskriteriet (potentiale til produktivitet eller anvendelighed og brugbarhed)
 - 4) Validitetskriteriet (at overlegenhed forekommer plausibel eller er beviselig)
 - 5) Værdikriteriet (den kulturbårne betingelse).

Boks 1. *Særlige forudsætninger og talent begrebsliggøres.*

At blive et talent

For at et barn med særlige forudsætninger kan udvikle sig til et talent, er det nødvendigt at tage højde for hvilken situation barnet er i, for at en talentaktivitet rent faktisk kan bidrage til at den særlige forudsætning udvikles til et talent. Det er ikke nok i sig selv bare at lade eleven deltage i talentaktiviteter. Aktivitetens formål og udformning skal stemme overens med de faktiske udviklingsbehov barnet har. De

følgende afsnit ser på hvilke formål eksisterende talentaktiviteter har, og hvordan de passer ind i overgangen fra barn med særlige forudsætninger til den talentfulde elev.

Eksisterende talentaktiviteters formål

Da Niras' rapport kom ud i 2010, inkluderede den 51 forskellige talentaktiviteter. Størstedelen af disse var iværksat for midler afsat efter TalentCamp05 (Niras, 2010, s. 22). I dag er mange af disse projekter højst sandsynligt forsvundet da de afsatte midler er opbrugt, og omtrent 40 % af aktiviteterne var forankrede i enkelte personer. I forbindelse med Jeppes (førsteforfatterens) specialearbejde har vi fået kendskab til omtrent 40 forskellige talentaktiviteter der er aktive i øjeblikket (se www.ind.ku.dk/talent). I hvor høj grad disse overlapper med Niras' aktiviteter, vides ikke.

Formålet med at lave en oversigt over de danske talentaktiviteter var at undersøge om det var muligt at finde et sæt kvalitativt forskellige kategorier for hvordan talentaktiviteter begrundes – altså at undersøge hvor bredt spektret for talentaktiviteter er i det danske uddannelseslandskab. Indtil videre har det været muligt at etablere tre stabile kategorier (men arbejdet fortsætter):

Interesseaktiviteter: Aktiviteter der har til formål at øge interessen for et felt. Ofte af kortere varighed, eksempelvis foredrag eller studiebesøg.

Talentudvikling: Aktiviteter hvor formålet er en kompetencetilegnelse blandt deltagerne. Ofte udformet som længere forløb hvor deltagerne bliver udfordret på deres metodikker og evne til at kombinere viden inden for et felt på forskellige måder.

Talentpleje: Aktiviteter der har til formål at forbedre det miljø deltagerne agerer i. Kan være udformet på mange måder og er ikke nødvendigvis centreret om en aktivitet. Der er ofte særligt fokus på deltagernes trivsel, eksempelvis gennem deres møde med andre børn med særlige forudsætninger.

Boks 2. *Tre kvalitativt forskellige kategorier der beskriver formålet med talentaktiviteter. Bemærk at talentudvikling og talentpleje i andre sammenhænge kan have samme betydning.*

Når man ser på talentaktiviteternes formål, så peger de ofte i mange retninger og har forskellige begrundelser. På listen over danske talentaktiviteter er også medtaget aktiviteter der ikke selv definerer sig som talentaktiviteter, men som man kan argumentere for alligevel kunne være det fordi de i en vis udstrækning udfører samme type arbejde som andre aktiviteter der beskriver sig selv som talentaktiviteter. Et sådant eksempel er Ungdommens Naturvidenskabelige Forening (UNF) der har til

formål “at fremme interessen for, og kendskabet til, naturvidenskab og teknologi, fortrinsvis blandt unge” (UNF, 2012), men via sine aktiviteter skaber et forum hvor unge talenter kan mødes og udvikle deres talent.

Næsten alle aktiviteterne fokuserer på talentet hos individet, men der er forskel på hvorvidt aktiviteterne sigter på at øge interessen for et felt, udvikle talenternes viden og/eller kompetencer eller pleje talenterne ved at gøre deres “livsbetingelser” bedre. UNF er et udmærket eksempel på den første type aktiviteter. Et eksempel på den anden type aktiviteter kunne være Forskerspirer der tilbyder elever muligheden for at fordybe sig i et emne (Forskerspirer, 2014). Foreningen Gifted Children der “søger at fremme trivslen og skabe de bedst mulige vilkår for højt begavede børn” (Gifted Children, 2014), er et godt eksempel på den tredje type talentaktivitet.

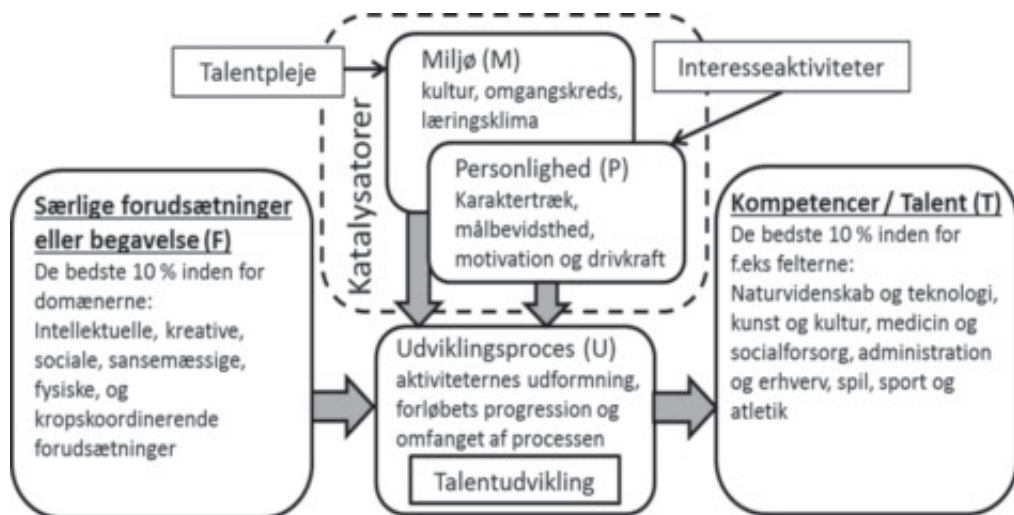
Behovsbaseret talentudvikling

Gagnés (2010) “Differentiated Model of Giftedness and Talent” tilbyder en grov skitse for hvordan børn med særlige forudsætninger kan blive talenter, og peger på hvilke faktorer der spiller ind (se figur 1).

I modellen har Gagné placeret idéen om at elever eller mennesker kan have særlige forudsætninger, som en komponent til venstre i modellen (F). De særlige forudsætninger er udtryk for en naturlig disposition som eleverne er udstyret med fra naturens hånd. Disse er opdelt i forskellige domæner, og hvis eleverne er blandt de 10 % bedste inden for et eller flere domæner, betegnes de som havende særlige forudsætninger inden for domænet. Her kunne man også tale om begavelse. Begrebet om talent er i modsætning til særlige forudsætninger et kompetencebegreb. Har man et talent, hører man i sin aldersgruppe til blandt gruppen af de 10 % mest kompetente mennesker inden for et felt. I modellen har Gagné placeret begrebet om talent som en komponent til højre i modellen (T).

I modellen er spørgsmålet om hvordan man omsætter særlige forudsætninger til talent, et spørgsmål om en udviklingsproces (U). Denne udviklingsproces har en bestemt udformning, foregår som en progression og antager et omfang som afspejler det faktiske behov som eleven med særlige forudsætninger har, og som tilgodeses for at vedkommende udvikler sine kompetencer i en sådan grad at Gagné ville genkende vedkommende som et talent. De aktiviteter vi i boks 2 benævnte *talentudvikling*, har vi lagt i udviklingsprocessen (U). Komponenten (U) indeholder ikke aktiviteter der sigter på at deltagerne tilegner sig viden (i snæver forstand). Udviklingskomponenten handler om at arbejde med viden, fx på nye måder. Men for at komme i kontakt med udviklingskomponenten, endsiges beslutte sig for at deltage i den – hvad end den måtte være – er det nødvendigt med et støttende og vejledende miljø. Derfor indeholder modellen også en miljøkomponent (M) der peger ned på udviklingsprocesserne (U). Miljøkomponenten er en fællesbetegnelse for bl.a. den kultur og de mennesker i ele-

vens omgangskreds der kan påvirke og støtte det gryende talents udviklingsproces. De aktiviteter vi i boks 2 benævnte *talentpleje*, arbejder for at afpasse det miljø eleven agerer i, så vedkommende får bedre adgang til og mulighed for fx at indlemmes i miljøer der er befordrende for, eller *katalyserer*, individets udvikling. Derfor har vi placeret talentplejen i modellen så den peger på miljøkomponenten (M). Uden motivation og interesse bliver ingen engageret i nogen proces. Gagné kombinerer motivation og interesse med bl.a. målbevidsthed og karaktertræk i en personlighedskomponent (P) der på samme måde som miljøkomponenten peger ned på udviklingsprocessen. Talentaktiviteter der fx fokuserer på at styrke interessen eller motivationen, er aktiviteter der sigter mod at bekræfte og lade eleven få øje på de af vedkommendes personlighedstræk der i særlig grad er gavnlige hvis et talent skal udfoldes. I boks 2 benævnes den type aktivitet *interesseaktivitet*. Komponenterne (M) og (P) der begge peger ned på udviklingsprocesserne (U), ses af Gagné som katalysatorer for udviklingsprocessen. For at sikre at særlige forudsætninger omsættes til talent, er det først og fremmest nødvendigt at erkende at talent er et resultat af en udviklingsproces, men også at der findes katalysatorer som har indflydelse på udviklingsprocessen.

Figur 1. Differentiering mellem særlige forudsætninger og talent efter Gagné (2010).

Talentfabrikker uden aftagere?

En stor del af de talentaktiviteter der findes i dag, tager deltagerne ud af deres vante rammer og giver dem kortvarige, men intensive forløb hvor de lærer om et allerede tilrettelagt emne. Eksempler på denne type aktiviteter kunne være sciencecamps eller vinderseminarer for deltagere i de naturfaglige olympiader. Det beskrevne formål

med disse aktiviteter varierer. I nogle tilfælde er det ikke faglighed og videnstilegnelse der er målet, men derimod den sociale interaktion aktiviteten tillader deltagerne. I andre tilfælde er aktiviteterne egentlige træningslejligheder hvor formålet er at dygtiggøre deltagerne frem mod deltagelse i fremtidige konkurrencer. Når deltagerne vender tilbage til deres uddannelsesinstitutioner, har de en viden som resten af deres klasse ikke har. Det forhold (eller måske misforhold) udnyttes sjældent (Niras, 2010, s. 42). Når faglige aktiviteter i løbet af fx vinderseminarer er stråmand for et socialt møde i et interessefællesskab, kan man på den ene side anse det for en mindre detalje eller måske en forudsætning for at interessefællesskabets møde kan legitimeres. Men for deltagerne kan det måske være svært at forstå.

Formålet med en aktivitet bør være tydelig for deltagerne, men det bør også være gennemtænkt af arrangørerne hvordan aktiviteten skal indgå i deltagerens videre talentudvikling. I lyset af ovenstående er det nemlig ikke længere meningsfuldt at tænke på deltagere i talentaktiviteter – uanset aktivitetens type – som talenter. De er mennesker der har særlige forudsætninger for i særlig grad at udvikle kompetencer vi i særlig grad sætter pris på. Det bliver man aldrig færdig med.

I tilfælde hvor en aktivitet sigter mod at tilbyde talentudvikling, er det særlig vigtigt at man tænker over hvad deltagerne får ud af at være med. Her er det ikke nok at få skabt social interaktion mellem deltagerne eller at deltagerne lærer om et nyt emne. For at aktiviteten vitterlig kan kaldes talentudvikling, må deltagerne tilegne sig eller øve kompetencer som er relevante for det talent der er under udvikling. Det er ikke helt urimeligt at være bekymret over talentaktiviteter der primært fokuserer på at deltagerens viden øges, og kun sekundært (hvis overhovedet) tilbyder deltagerne mulighed for at øve og udbygge deres kompetencer. Det på trods af at det langt fra er sikkert at deltagerne vil finde det problematisk at tilegne sig viden fordi de netop ofte er kendetegnede ved at være særlig motiverede og sikkert også interesserede. Der hvor problematikken opstår, er når deltagerne tilbage på deres uddannelsesinstitutioner opdager at de enten ikke skal bruge deres nye viden til noget, eller at det alligevel, måske i en anden form, var en del af læreplanen. Når indholdet i talentaktiviteter udvælges, bør det overvejes: Møder deltageren indholdet på et senere tidspunkt, og hvad skal deltageren i så fald udfordres af til den tid? Og hvem står på den anden side af talentaktiviteten og er aftager for det nyligt opdyrkede talent? Hvem eller hvad er det i elevens miljø der kan bidrage til og katalysere den fortsatte opdyrkning af talentet?

Det sociale spinoff som målsætning

I lyset af ovenstående er det interessant at se på hvordan sociale interaktioner bruges som målsætning for talentaktiviteter. I de fleste tilfælde er det venskaber mellem deltagerne der er målsætningen (Experimentarium, 2014; IOI, 2014; ScienceTalenter,

2014b). For olympiaderne gælder det dog at talenternes fremtidige karrierer ofte bliver nævnt i begrundelsen for hvorfor de sociale interaktioner er vigtige. Kulturel forståelse mellem nationer får her en central plads.

Årsagen til at man ser så stort fokus på deltagernes sociale interaktion, findes sandsynligvis i trivselsbegrundelsen fra TalentCamp05 (og måske også i forestillingen om at talenter er socialt akavede nørder). De sociale problemer blandt børn med særlige forudsætninger er et veldokumenteret fænomen både i Danmark og i resten af verden (Gross, 2009; Kyed, 2007), men hvad kan der mon gøres for at undgå at disse problemer opstår? At lade elever med særlige forudsætninger møde ligesindede er sikkert et godt udgangspunkt, men hvordan skal mødet være udformet, og hvor lang en periode skal det række over? Hvordan kan man sikre at det netværk som talentaktiviteterne giver adgang til, og som giver bestemte elever et nødvendigt frirum, også finder anvendelse på skolen efter aktiviteternes afslutning?

Formålsdrevne talentaktiviteter

Et forslag til hvordan man sikrer at det netværk talentaktiviteten giver adgang til, også finder anvendelse på skolen, kunne være at lade skole og talentnetværk være én og samme ting. På Bagsværd Kostskole og Gymnasium er der oprettet en såkaldt bioteklinje i form af et femårigt gymnasium hvor 8. og 9. klasse er slået sammen med en STX-uddannelse. Denne linje er tiltænkt elever der “har talent for eller ønsker at opbygge et talent inden for bioteknologi” (Bagkost, 2014). Skolens rektor, Jimmy Burnett Nielsen, omtaler linjen som “et reservat for de elever, der har en særlig interesse for naturvidenskab” (Pank, 2012). Er det det der skal til for at vi kan undgå trivselsproblemer blandt elever med særlige forudsætninger? Måske, men det spiller ikke så godt sammen med den inkluderende skole der til stadighed har politisk interesse af flere grunde end trivsels- og globaliseringshensyn. Uanset hvad man synes om løsningen, så må man konstatere at den lader til at virke i Bagsværd. Eleverne klarer sig ifølge skolens evalueringer fremragende, og der er et negligerbart frafald ved overgangen fra folkeskole til gymnasium. Mere grundlæggende er det femårige gymnasium ovenikøbet en mulig løsning på overgangsproblematikken mellem folkeskole og gymnasium.

I det lys er det oplagt at spørge sig om andre talentaktiviteter mon er planlagt som i det videre forløb kan bidrage til at lette overgangen mellem gymnasium og universitet? Og er det mon i virkeligheden ikke denne type formål vi skal sigte mod når talentaktiviteter planlægges – formål af typen der rækker ud over den enkelte og den enkeltes behov, men som alligevel er nærværende og kommer den enkelte til gode på kort sigt, men som også kan sammentænkes med andre forløb i den langsigtede udviklingsproces? Formål der forholder sig til de deltagende elevers behov i umiddelbar nærhed af de uddannelsesinstitutioner der først og sidst har ansvaret for

at udvikle den enkelte elevs forudsætninger til kompetencer der taler til det som det omgivende samfund værdsætter og har behov for.

Ud fra et sådant perspektiv er det ikke sikkert at de begrundelser der kom frem på TalentCamp05, længere er dækkende. Globaliseringshensynet kan så glimrende få lov til at stå for den politiske og økonomiske motivation, men for den enkelte elev eller for den enkelte skoleklasse er det uden betydning. Smitteeffekten af talentaktiviteter er tvivlsom og er svær at sikre hvis ikke talentaktiviteter omtænkes radikalt og måske omtænkes i et undervisningsdifferentieringsperspektiv. Tilbage står spørgsmålet om trivsel, men samtidig også en lang række talentaktiviteter der ikke er overbevisende målrettet mod trivselsaspektet. Lærere kan se at deres elever trives bedre når deres indsats belønnes, og når eleverne får mulighed for at engagere sig på nye måder. Men findes der ikke rigtig mange måder at belønne og undervisningsdifferentiere på som ikke er en målrettet mod talentindsats?

Afrunding

Det der var vores ærinde med denne analyse, var at foreslå at talentarbejdets formål i højere grad bør tydeliggøres og ikke mindst sandsynliggøres. Det vi efterspørger, er begrundelser der sættes i relation til de helt konkrete problemer man oplever hos elever med særlige forudsætninger. Talentarbejde skal være formålsdrevet. Og talentet skal udvikles med et formål. For at foretage det argument har vi bragt Gagnés (2010) model på banen som foretager en differentiering mellem den iboende begavelse, de særlige forudsætninger og så talentet som begrebsliggøres som en helt særlig grad af kompetenceopøvelse i forhold til jævnaldrende. Grunden til at vi fik brug for den model, var at vi måtte sande at motivation ikke bare er motivation, men at motivation er et begreb der står i relation til det miljø motivationen sættes i forbindelse med. Udgangspunktet var at der opstår et misforhold når det på den ene side er de særlig motiverede elever der melder sig eller udvælges til talentaktiviteter, samtidig med at en central begrundelse for talentaktiviteter på den anden side er at de særlig forudsætningsfulde elever mistrives eller bliver skoletrætte og demotiverede. Det er med motivation som med talent. Det er noget man gør og noget vi intuitivt bemærker og forholder os til. Det er også noget der i heldige tilfælde får den støtte der er nødvendig for at den adfærd vi bemærker som særlig motiveret eller talentfuld, kan videreudvikles i samstemmig forventning om excellence eller endog perfektion. Det der er vigtigt at bide mærke i her, er ordet *særlig*. Hverken motivation eller talent er en iboende konstant størrelse. Det er et dynamisk og komplekst fænomen der får en særlig karakter i lyset af de omstændigheder det trives, mistrives og eksisterer i. Og vi må aldrig være blinde for at vores intuitive reaktion på fænomenet er et udtryk for de værdier der driver og begrunder al vores aktivitet på alle niveauer. Bringes en sådan

nuancering på banen når vi taler talentaktiviteter, bliver det nu magtpåliggende at foretage en differentiering mellem dem. Nogle aktiviteter er til for at pleje talentet, nogle for at udvikle talentet, og andre blot for at pirre en gryende interesse. Alle skal de ses i et gensidigt forhold og i et langsigtet perspektiv. Talent er ikke noget man er – det er noget man til stadighed udvikler og udvikler med et formål. Og formålet, det er det der driver eleven til at benytte sine særlige forudsætninger til at udvikle et talent. Det var det vi mente da vi startede analysen med at pege på at formålsdrevet talentarbejde er når talentet udvikles med et formål.

Referencer

- Bagkost. (2014). *Bioteclinjen på Bagsværd Kostskole og Gymnasium*. Lokaliseret den 6. januar 2014 på www.bagkost.dk/Femaarig_Biotek_gymnasieuddannelse_Bagsvaerd_Kostskole_Gymnasium.
- Experimentarium. (2014). *Science Klub*. Lokaliseret den 6. januar 2014 på www.experimentarium.dk/forsiden/sjovt-nok-klogere/science-klub/.
- Forskerspirer. (2014). *Om Projekt Forskerspirer*. Lokaliseret den 6. januar 2014 på <http://forskerspirer.ku.dk/om/>.
- Gagné, F. (2010). Motivation Within the DMGT 2.0 Framework. *High Ability Studies*, 21(2), s. 81-99.
- George, D. (2012). *The Challenge of the Able Child*. David Fulton Publishers.
- Gifted Children. (2014). *Forside*. Lokaliseret den 6. januar 2014 på <https://www.giftedchildren.dk/content.php>.
- Gladwell, M. (2009). *Outliers: The Story of Success*. Penguin, UK.
- Gross, M.U. (2009). Highly Gifted Young People: Development from Childhood to Adulthood. I: *International Handbook on Giftedness* (s. 337-351). Springer.
- Hermann, S., Andersen, N.O., Birkving, K., Egebjerg, J., Kingo, L., Hindsholm, S. & Wilbek, U. (2011). *Talentudvikling: Evaluering og strategi*. København: Undervisningsministeriet.
- IOI. (2014). *About International Olympiad in Informatics*. Lokaliseret den 6. januar 2014 på http://wiki.ioinformatics.org/wiki/About_IOI.
- Kyed, O. (2007). *De intelligente børn*. København: Aschehoug.
- McAlpine, D. (2004). What Do We Mean by Gifted and Talented? Concepts and Definitions. D. McAlpine & R. Moltzen (red.), *Gifted and Talented: New Zealand Perspectives* (2. udgave, red.) (s. 33-65). Palmerston North: Kanuka Grove Press.
- Niras. (2010). *Talentindsatsen i Danmark*. København: Undervisningsministeriet.
- Pank, C.M. (2012). Motivation er drivkraften for ungdommens bioteknikere. *Uddannelsesavisen*, s. 18-19. Lokaliseret på www.bagkost.dk/udd.avisen_2012.pdf.
- ScienceTalenter. (2014a). *Hvad er et talent?*. Lokaliseret den 6. januar 2014 på www.sciencetalenter.dk/da/talentudvikling/hvad-er-et-talent/.

- ScienceTalenter. (2014b). *ScienceTalenter*. Lokaliseret den 6. januar 2014 på www.sciencetalenter.dk/da/talentudvikling/sciencetalenter/.
- ScienceTalenter. (u.å.). *ScienceTalenter: den nationale talentpleje i naturvidenskab*. Sorø: Science-Talenter.
- Sternberg, R.J. (1995). *A Triarchic Approach to Giftedness*. New Haven: Yale University.
- Sølberg, J., Johannsen, B.F., Lykke, F., Trolle, O., Jensen, A. & Fonsbøl, N. (2013). *Masterclass i fysik: Samlet rapport*. København: Institut for Naturfagernes Didaktik, Københavns Universitet.
- Terman, L.M. & Oden, M.H. (1947). *The Gifted Child Grows Up. Genetic Studies of Genius*, 4. CA: Stanford University Press.
- Uddannelsesudvalget. (2008-09). *Redegørelse om talentudvikling til Folketingets Uddannelsesudvalg*. København: Folketinget. Lokaliseret på www.ft.dk/samling/20081/almindel/udu/bilag/104/625768/index.htm.
- UNF. (2012). *Vedtægter for Ungdommens Naturvidenskabelige Forening*. Lokaliseret den 6. januar 2014 på https://www.unf.dk/downloads/vedtaegter/vedtaegter_UNF_Danmark_2012.pdf.